

Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon

Teie: 08.04.2025

Meie: (kuupäev digiallkirjas) nr 3.1-2/998-1

"Fit for 55"/„Eesmärk 55“ andmete päring

Austatud Riigikogu erikomisjoni liikmed

Euroopa Liidu „Fit for 55"/„Eesmärk 55“ algatused olid menetluses 2021. aastal ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumis (ReM) koostati mitmeid seisukohti, ettepanekuid ja selgitusi, mis on dokumenteeritud meie vastuskirjades „Eesmärk 55“ teemasid juhtinud ministeeriumitele. „Eesmärk 55“ paketi koondseisukohad ja seletuskirja pani kokku Kliimaministeerium. Vastuskirjadele järgnes seisukohtade menetlus Riigikantselei Euroopa Liidu koordinatsioonikogus, Vabariigi Valitsuses ja Riigikogus, kus jätkus lõplike seisukohtade kujundamine. Lõplikud Eesti seisukohtade materjalid on leitavad Riigikogu dokumendiregistris.

Esitame esmalt väljavõtted neljast „Eesmärk 55“ menetluste ja meetmetega seotud vastuskirjast (p 1, täistekstid käesoleva kirja lisades 1-4) ja seejärel (p 2) teadaoleva info „Eesmärk 55“ meetmete mõjude eelhindamisest, sh mõjud ettevõtete halduskoormusele, riigiasutuste töökoormusele ja samuti nii ettevõtete kui riigiasutuste finantsvajadustele (uuringute/metoodikate viited käesoleva kirja lisades 5-6).

1. Vastuskirjad

1.1. Vastuskiri Keskkonnaministeeriumile “Maaeluministeeriumi ettepanekud Eesti seisukohtadeks Euroopa Komisjoni LULUCFi määruse kohta”¹ (Maaeluministeeriumi 15.09.2021 kiri nr 1.9-11/1489-1) hõlmas kolme järgnevat põhiseisukohta koos täiendavate selgitustega (vt lisa 1):

„Vastavalt Riigikantselei resolutsioonile nr 2-5/21-01617 esitab Maaeluministeerium ettepanekud Eesti seisukohtadeks Euroopa Komisjoni LULUCFi määruse kohta. Palume Keskkonnaministeeriumil arvestada ELi koordinatsioonikogu ja Vabariigi Valitsuse istungile esitatavas seletuskirjas järgmiste vastuskirjas toodud seisukohtadega.

1. Peame oluliseks täiendavaid pingutusi, et saavutada Euroopa Liidus 2050. aastaks süsinikuneutraalsus, kuid liikmesriikidele seatud eesmärgid peavad olema realistlikud, arvestades maakasutusest ja metsade vanuselisest jaotusest tulenevaid riiklikke eripärasid ning võimaldama piisavalt paindlikkust. Liikmesriigile seatud kohustused ei tohi kaasa tuua

¹ Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega muudetakse määrusi (EL) 2018/841 seoses reguleerimisalaga, lihtsustatakse vastavuseeskirju, määratakse kindlaks liikmesriikide eesmärgid aastaks 2030 ja kohustatakse aastaks 2035 kollektiivselt saavutama kliimaneutraalsus maakasutus-, metsandus- ja põllumajandussektoris; ning millega muudetakse määrust (EL) 2018/1999 seire, aruandluse, edusammude jälgimise ja ülevaatamise parandamisel, COM(2021) 554. Suur-Ameerika tn 1 / 10122 Tallinn / 625 6101/ info@agri.ee / www.agri.ee
Registrikood 70000734

suuri maakasutuse muutusi, millega võivad kaasned negatiivsed mõjud, näiteks ääremaastumine, põllumajandusmaa kontsentreerumine, toidutootmiseks kasutatava maa vähenemine ja teatud ökosüsteemide kadumine. Samuti peab arvestama, et lisameetmete maksimaalne potentsiaal ja positiivne mõju süsiniku sidumise suurendamiseks võib avalduda pikema aja jooksul. Vahe-eesmärkide saavutamise hindamisel tuleb hinnata meetmete mõju 2050. aastaks süsinikneutraalsuse saavutamisel. Siseriiklike eelarveliste vahendite jagamisel on samuti oluline roll LULUCFi eesmärkide saavutamisel. [...] Leiame, et lisaks ÜPP-le peab säilima võimalus toetada LULUCFi põllumaa ja rohumaa kategooriates kliimamuutuste leevendamise eesmärkide täitmist muude ELi fondide ja riigisisese eelarve kaudu. [...]

2. Peame oluliseks, et põllumajanduse, metsanduse ja muu maakasutuse (AFOLU²) sektori moodustamisel ja 2035. aasta riikliku eesmärgi seadmisel arvestataks riikide lähtekohtade, riiklike eripärade ja riikide võimalustega sidumist suurendada või heidet vähendada. Samuti tuleb arvestada sotsiaalmajanduslike mõjudega, tehtud edusammude, investeeringute ja keskkonnapraktikate valikuga ning asjakohaste tehnoloogiate kättesaadavusega. Sihttasemed ei tohi negatiivselt mõjutada toidujulgeolekut ja muude keskkonnaeesmärkide täitmist, sh elurikkuse säilitamist. [...]
3. Peame oluliseks kasvuhoonegaaside inventuuri andmete järjepidevat parandamist, et maakasutust ja selle muutust, sh põllumulla süsiniku sidumise potentsiaali võimalikult täpselt arvesse võtta. [...]

1.2. Vastuskiri „Maaeluministeriumi seisukohad sisendiks Rahandusministeriumile Euroopa Liidu Energimaksustamise direktiivi eelnõu kohta“ (Maaeluministeriumi 17.09.2021 kiri nr 1.9-11/1497-1). Esitame siin konteksti selgituseks vastuskirja esimese punkti (vt lisa 2):

„Vastavalt Riigikantselei resolutsioonile nr 2-5/21-01624 edastame teile Maaeluministeriumi seisukohad Euroopa Liidu Energimaksustamise direktiivi eelnõu³ kohta:

1. Kliimanetraalsuse saavutamine kalapüügisektoris eeldab suuri struktuuralseid muudatusi, mille elluviimine on aeganõudev protsess. Sellest lähtuvalt soovime säilitada erandi, mille kohaselt ühenduse vetel kalapüügiks kasutatavale kütusele kehtib aktsiisivabastus, kehtestades minimaalse maksumäära saavutamiseks kuni kümneaastase ülemineku-perioodi. Samal ajal saab hinnata sektori edasist panust kliimanetraalsuse saavutamisesse ja üleminekuperioodi andmete põhjal otsustada, millist aktsiisimäära tuleks Euroopa Liidus edaspidi kalapüügisektorile rakendada. Arvesse tuleb võtta ka tehnoloogilist arengut ja uute kütuseliikide kasutuselevõtu võimalusi kalalaevadel. Üleminekuperiood on vajalik selleks, et tagada Euroopa Liidu toiduga kindlustatus, kui ka selleks, et säiliks Euroopa Liidu kalapüügisektori konkurentsivõime võrreldes kolmandate riikidega. [...]

1.3. Vastuskiri „Maaeluministeriumi seisukohad sisendiks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile Euroopa Liidu taastuvenergia direktiivi ülevaatuse eelnõu koht“ (Maaeluministeriumi 16.09.2021 kiri nr 1.9-11/1502-1).

Teema avamiseks positsioon nr 1 (lisa 3):

„Vastavalt Riigikantselei resolutsioonile nr 2-5/21-01627 edastame teile Maaeluministeriumi seisukohad Euroopa Liidu taastuvenergia direktiivi ülevaatuse eelnõu⁴ kohta:

1. Toetame biogaasi ja biometaanitootmise laiendamist jäätmetest ja kõrvalsaadustest, sh lägast ja sõnnikust. Lisaks toetame biometaanitootmise kasutamist transpordisektoris. [...]

² Agriculture, Forestry and Other Land Use

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0563>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0557>

1.4. Vastuskiri „Maaeluministeriumi seisukohad sisendiks Keskkonnaministeriumile liikmesriikide kohustuslike iga-aastaste kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise määruse (ESR) muudatuse kohta“ (Maaeluministeriumi 16.09.2021 kiri nr 1.9-11/1490-1).

Siinkohal esitame konteksti meenutamiseks neli põhipositsiooni, selgitused on lisas 4): „Vastavalt Riigikantselei resolutsioonile nr 2-5/21-01618 edastame teile Maaeluministeriumi seisukohad liikmesriikide kohustuslike iga-aastaste kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise määruse (ESR) muudatuse⁵ kohta:

1. Peame oluliseks säilitada liikmesriigi jaoks paindlikkus otsustada, millistes jagatud kohustuse määruse (ESR) sektorites on võimalik kasvuhoonegaaside heidet seatud eesmärkide saavutamiseks vähendada. Oluline on arvestada erinevate sektorite suutlikkust heidet vähendada ning arvesse tuleb võtta ka sotsiaalmajanduslikke mõjusid. Tuleb arvestada, et toidutootmise mahtu vähendamata on põllumajandussektoris tõendatud kasvuhoonegaaside heite vähendamise võimalused piiratud. [...]
2. Peame oluliseks, et heite vähendamise kohustuste seadmisel arvestataks erinevate sektorite eripäradega, samuti lähtetasemetega ja tehtud investeeringutega. Vaja on arendada KHG inventuuri selliselt, et põllumajanduses rakendatavate meetmete mõju oleks võimalikult täpselt arvesse võetud. [...]
3. Peame oluliseks, et erinevad Euroopa Liidu strateegiad ja eesmärgid oleks omavahel kooskõlas. Leiame, et eesmärkide saavutamise üheks eelduseks on tasakaal erinevate rahastusallikate vahel ning tagatud on riigipoolne rahaline tugi põllumajandustootjatele investeeringute elluviimiseks, et meetmete mõju avalduks 2030. aastaks. [...]
4. Kliimaneutraalsuse saavutamine on globaalne väljakutse, millesse peavad andma oma panuse kõik maailma riigid. Sellest lähtuvalt toetame Pariisi kokkuleppes sätestatud kasvuhoonegaaside (KHG) emissioonide vähendamise eesmärkide elluviimist muuhulgas ka kaubanduslepingute kaudu. Kaubanduslepingutes kolmandatele riikidele KHG emissioonide vähendamise eesmärgi seades tuleb tugineda teaduslikele mõjuhinnangutele ja valida nende alusel õige ambitsioonikuse tase. [...]

2. Mõjude eelhindamine

2.1. Põllumajandussektori saamata jääva tulu ja finantsvajaduse eelanalüüs.

Täpsustava uuringu tegi 2024. a Regionaal- ja Põllumajandusministeriumi tellimusel Maaelu Teadmiskeskus (METK). Uuringu lühiülevaade on lisas 5 ja kokkuvõtte Kliimaministeriumi koostatud „Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu“ seletuskirjas (lisa 6 lk 129, väljavõte):

„Põllumajandussektoris suuremahulisi muutusi ei ole prognoosi kohaselt näha. Põllumajandussektoris esineb saamata jäävat tulu turvasmuldade viimisel rohumaaks, mis on 1,4 mln € aastas (kumulatiivselt kuni 2030 8,6 mln ja perioodil 2025 - 2040 kokku 33,3 mln) ja märjutamisel 630 tuhat eurot aastas (kumulatiivselt 3,1 mln €). Esimese 5 aasta jooksul on planeeritud rahaline toetus vastavalt 8,6 mln ja 4,0 mln € saamata jääva tulu kompenseerimiseks. Mõju on KHG heite vähenemisele positiivne ja tootjale neutraalne.

Mineraalväetiste kasutamise mõju on eeldatavalt vähenenud, kuna pakutakse võimalust täppisviljeluse arendamiseks, milleks on sensorsüsteemide ostmise. Lisaks on võimalik kasutusele võtta digestaati biogaasijaamadest. Kuna mineraalväetiste hind on volatiilne ja sõltub energia hindadest, siis saamata jäävat tulu kompenseerib ka väiksem sisendile tehtav rahaline kulu.

Biometaani tootmise arendamine on positiivse mõjuga kohalike kütuste tootmisele ja välise energiasõltuvuse vähendamiseks koos KHG heite vähenemisega. KHG heite vähendamise vaates on marginaalkulu hinnatud 576 -591 € /CO₂ ekv t kohta, mis on märkimisväärselt kulukas arvestades heitekvootide senist hinda. Biogaasi kasutamisel jääb riigile laekumata

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2021:555:FIN>

aktsiisimaks, sest maagaasile kehtib määr 47,81 €/m³ ja LPG-le 65,01 €/1000kg. (Allikas: Maaelu Teadmuskus, 2024. Kliimaeesmärkide saavutamiseks vajalike olulisimate lisameetmete sotsiaalmajanduslike mõjude hindamine).“

2.2. Halduskoormus

Eelviidatud seletuskirjas (lisa 6) ei ole teavet põllumajandus- ja kalandussektorite ettevõtjate halduskoormuse (sh standardkulu) muutuste kohta seoses uute keskkonnameetmete rakendamisega. See on tingitud arvatavasti asjaolust, et nimetatud valdkondade regulatsioonid koos finantstoetuste tingimustega on kokku lepitud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) ning Euroopa Merenduse, Kalanduse ja Vesiviljeluse Fondi (EMKVF) regulatsioonide tasandil. Märgime siinjuures, et Euroopa Komisjon on algatanud ÜPP lihtsustamise protsessi, mille esimesed ettepanekud peaks hiljemalt 2025. a mais liikmesriikides aruteluks tulema. Euroopa Komisjoni DG AGRI ÜPP lihtsustamise ekspertide töögruppi on Eestist kutsutud üks ReM-i ja üks Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja esindaja.

2.3. Riigiasutuste töökoormus

Eelviidatud „Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu“ seletuskirjas on esitatud ametite töökoormuse kasvu prognoos järgmises sõnastuses (lk 134):

„Saamata jäänud tulude kompenseerimine põllumajandussektoris ja rohumaa laiendamiseks antavad toetused vajavad haldusvõimekuse tõstmist, et tagada õiglane ja tõhus toetuste jaotamine.“

Kinnitame, et tegeleme ReM-is käesoleval ajal ühelt poolt valdkonna seaduste revisjoniga ja teisalt koostöös ReM-i valitsemisala ametite (PRIA, METK, PTA), toidusektori ettevõtete esindusühenduste ja Euroopa Komisjoni partneritega teenuste digitaliseerimise, lihtsustamise ja tõhustamisega. Esimesed seaduste muutmise väljatöötamiskavatsused regulatsioonide vähendamiseks ja lihtsustamiseks on kavas Vabariigi Valitusele esitada 2025. a teises kvartalis.

2.4. „Eesmärk 55“ muude mõjude hindamine, sh meetodid

Eesti põllumajanduse, kalanduse ja vesiviljelusega seotud muude „Eesmärk 55“ meetmete mõjude eelhindamised on läbi viidud peamiselt kahe uuringu raames:

Ants-Hannes Viira*, Katre Kirt*, Agnes Naarits*, Eduard Matveev*, Kristine Tiirats* ja Jelena Ariva** (2024) „Kliimaeesmärkide saavutamiseks vajalike olulisimate lisameetmete sotsiaalmajanduslike mõjude hindamine. Lõpparuanne.“⁶ - Maaelu Teadmuskus – METK ([kodulehel](#))

Siim Meeliste, Lauri Tammiste, Kerli Kirsimaa, Karina Suik ja Madis Org (2019). „Eesti kliimaambitsiooni tõstmise võimaluste analüüs“. – SEI Tallinn ([kodulehel](#)).

Uuringud käsitlevad Euroopa Liidu „Eesmärk 55“ kompleksseid mõjusid osaliselt. Mõlema uuringu lühikokkuvõtte on esitatud käesoleva kirja lisa 5.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban
kantsler

Lisad:

1. Vastuskiri Keskkonnaministeeriumile, 15.09.2021 nr 1.9-11/1489-1
2. Vastuskiri Rahandusministeeriumile, 17.09.2021 nr 1.9-11/1497-1

⁶ * METK, ** Eesti Maaülikool

3. Vastuskiri Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, 16.09.2021 nr 1.9-11/1502-1
4. Vastuskiri Keskkonnaministeeriumile, 16.09.2021 nr 1.9-11/1490-1
5. METK-i 2024. a uuringu ja SEI Tallinna 2019. a uuringu lühikokkuvõtted
6. Kliimaseaduse eelnõu seletuskiri

Teadmiseks: Kliimaministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium,
Rahandusministeerium

Sandra Salom, Sandra.Salom@agri.ee
Argo Peepson, Argo.Peepson@agri.ee
Maarika Gross, Maarika.Gross@agri.ee
Aare Kasemets, Aare.Kasemets@agri.ee, 5648 9869